

Καθ' ὅλην τὴν ὑπὸ τῶν γεωγράφων καλουμένην ὑδρόγειον σφαῖραν ἀμφιβάλλω ἂν ὑπῆρξεν ἡ καὶ θὰ ὑπάρξῃ ποτὲ λαός, ὅστις εἰς τοὺς προγόνους αὐτοῦ νὰ ὀφείλῃ, ὅτι εἰ νεώτεροι "Ἕλληνες χρεωστοῦμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους. Συνήθως, τῶν γονέων καὶ τῶν συγγενῶν ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τῶν τέκνων παύει, καὶ πρότερον μὲν πολλάκις, ἰδίως ὅμως ἀρ' ὅτου οὗτοι κατέλθωσιν εἰς τὸν τάφον. Κατὰ παράδοξον ὅμως τροπὴν τῶν φυσικῶν ὄρων, ἡ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος ἡμῶν ἐπίδρασις τῶν προγόνων φαίνεται νὰ κατίσχυσε τοῦ τε χρόνου καὶ τοῦ θανάτου, ἀπὸ τοῦ τάφου δ' αὐτῶν εἰς πᾶσαν πρόδον καὶ πᾶσαν εὐδοκίμησιν χειραγωγῶσιν ἡμᾶς οἱ μακαρίζται. Τὴν ἐξαιρετικὴν ὅλως θέσιν ἣν ἀξιοῦμεν κ' ἐλπίζομεν νὰ καταλάβωμεν ἐν τῇ ζωῇ τοῦ νεωτέρου κόσμου μόνον ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν κυρίως στηρίζομεν, πρῶτιστον δὲ μέσον ὅπως ἐπιτύχωμεν τοῦτο εἶνε ἴσως ἡ βαθμυδὸν προσδοκωμένη συμμόρφωσις τοῦ βίου ἡμῶν πρὸς τὸν βίον ἐκείνων, ἔστω καὶ γινομένη ἐμμέσως διὰ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ συγχρόνου ξένου πολιτισμοῦ, οὐτινος τὰς βάσεις αὐτοὶ ἔθηκαν. Ἡ μεγάλη κραυγὴ τῆς συγκινήσεως καὶ τοῦ θάμβους, ἣν ἀνέπεμψε πᾶσα ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸν Ἀγῶνα, δὲν θὰ ἐρρήγνυτο βεβαίως τοιαύτη, ἂν τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ αἱ σκηναὶ δὲν ἐξετυλίσσοντο ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ Παρθενῶνος καὶ ὑπὸ τὴν χρίαν τοῦ Ταύγέτου. Καὶ ἡ φροντίς, ἣν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ζητοῦμεν παρ' αὐτῆς νὰ λάβῃ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀποκαταστάσεως, χωρὶς ἡμεῖς τίποτε νὰ πράξωμεν πρὸς τοῦτο, δὲν δικαιολογεῖται βεβαίως ἐκ μόνης τῆς ἱκανότητος ἣν ἐπεδείξαμεν ἀρ' ὅτου ἡλευθερώθημεν νὰ καλλιεργῶμεν ἐπιτυχῶς ὀλίγην σταθίδα ἢ νὰ ἐκδίδωμεν δύο-τρεῖς μεγάλας βιομηχανικὰς ἐφημερίδας. Εὐνόητον ἐπομένως διατὶ ἡ ἀνάμνησις τῶν προγόνων αὐτῶν εἶνε τῶσιν ζωηρὰ παρ' ἡμῖν καὶ διατὶ ἐν οἰαδήποτε ἀφορμῇ καὶ περιστάσει αὐτοὺς πάντοτε φέρομεν κατὰ νοῦν καὶ ἀνὰ στόμα.

Ὅτι ὅμως καθιστᾷ τὸ πρᾶγμα περίεργον καὶ ἀλλόκοτον, θὰ ᾗτο δὲ ἀξιώτατον μελέτης ψυχολογικῆς, εἶνε ὅτι ἀκριβῶς εἰς ἀντίστροφον λόγον πρὸς τὴν ζωηρότητα τῆς ἀναμνήσεως ταύτης καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς κέρδη εὐρίσκεται ὁ σεβασμὸς ὃν δεικνύομεν πρὸς τὰς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν μᾶλλον ζωντανὰς καὶ μᾶλλον ἐπωφελεῖς παραστάσεις της. Ἄν ὑπάρχῃ τι ὅπερ ν' ἀνακαλῇ εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἐπισκεπτομένου σήμερον τὴν Ἑλλάδα ὅσον οἶόν τε ἐναργῶς τὸν στενόντατον σύνδεσμον αὐτῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν, δὲν εἶνε βεβαίως τῶσιν οὔτε τὰ περιωθέντα συγγράμματα τῶν παλαιῶν, οὔτε αἱ ἱστορικαὶ παραδόσεις, οὔτε καὶ τῆς γλώσσης ἡ ὁμοιότης καὶ ἡ ταυτότης τοῦ ὀνόματος τῆς χώρας, ὅσον τὰ ἀνὰ πᾶν βῆμα περιωθέντα καὶ ἀπαντώμενα ἐν αὐτῇ λείψανα καὶ μνημεῖα τῆς ἄλλοτε ζωῆς της, ἅτινα καὶ τοῦ χρόνου τὴν ἐπιδρομὴν ἀντεμετώπισαν νικηφόρως καὶ τῶν τόσων βαρβαρικῶν φύλων τὴν διέλασιν ὑπέστησαν χωρὶς νὰ παρασυρθῶσιν ὑπ' αὐτῆς ἐντελῶς, τὰ πλήρη κάλλους καὶ μεγαλείου, τὰ πλήρη ψυχῆς καὶ

πνοῆς, τὰ ὠραίοντα τὸν τόπον αὐτὸν περισσότερον ἢ τὰ ὄρη καὶ αἱ κοιλάδες του, τὰ τιμῶντα τὸν τόπον αὐτὸν περισσότερον ἢ αἱ πόλεις καὶ αἱ ἄκταί του. Ἀλλ' ὁ ἐπισκέπτης αὐτὸς τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος, βλέπων τὴν κατάστασιν εἰς ἣν εὐρίσκονται τὰ ἱερὰ ταῦτα λείψανα, θὰ ὑπέθετεν ἀναμφιβόλως ὅτι ὁ κατοικῶν αὐτὴν νῦν λαὸς θεωρεῖ αὐτὰ ὡς μνημεῖα τῆς ἐν τῇ χώρᾳ του ὑπάρξεως ἄλλοτε λαοῦ ἄλλου, βαρβάρου καὶ ἐχθρικοῦ, τερατωδῶς ἀσχημίζοντα αὐτήν, ἐκδικούμενος δὲ τὴν μνήμην ἐκείνου ἐννοεῖ νὰ ἐπιτρίψῃ ἐπὶ τῶν ἔργων του πᾶν ὄνειδος καὶ οἰανδήποτε ἀτιμίαν. Καὶ τὴν μὲν ἄνευ μέτρου πρὸς τὴν ἀρχαιότητα λατρεῖαν καὶ τὴν υπερβολικὴν περὶ αὐτῶν μέριμναν δι' ἀδιαλείπτων ἀπανταγῶν τῆς ἑλληνικῆς γῆς ἐρευνῶν καὶ ἀνασκαφῶν ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν θεωρῶ ἀπολύτως ἀπαραίτητον, ὡς ἄγουσαν λογικῶς κατ' εὐθέαν εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν πάσης περὶ τοῦ συγχρόνου αὐτῆς βίου σκέψεως καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξορύξεως αὐτῆς ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀρχαίας, ἥκιστα δὲ νομίζω ὡς μὲν προσορισμὸν τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος τὴν μεταβολὴν αὐτῆς εἰς μουσεῖον καὶ τοῦ λαοῦ της εἰς ἀπλοῦ φύλακος τῶν προγονικῶν του κειμηλίων. Ἀλλὰ τὴν περιφρόνησιν αὐτοῦ ἀρ' ἑτέρου πρὸς τὰ ὑπάρχοντα, ἐκδηλουμένην μάλιστα τῶσφ παγκοίνως τῶσφ ἀπαίσιως καὶ τῶσφ βδελυκτῶς, κρίνω ἐπίσης ὡς εἰς βρωμερὰ κτήνη μόνον προσήκουσαν.

Τῆς περιφρόνησεως ταύτης οἱ τρόποι εἶνε μύριοι, δὲν ὑποθέτω δὲ ὅτι μεταξὺ τῶν ὀλιγώτερον ἀξίων προσοχῆς πρέπει νὰ καταλεχθῇ ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδεῶν τοῦ πρώτου τυχόντος ἐξ Εὐρώπης ἐπανερχομένου ἀνοήτου νεαροῦ σοφοῦ μετατροπῇ τῆς ὕψους πολλῶν ἐκ τῶν ἱερωτέρων μεταξὺ αὐτῶν, αἱ ἐπ' αὐτῶν προσθλαφαιρέσεις, αἱ μετατοπίσεις, αἱ ἀναδείξεις, αἱ κατακρημνίσεις, αἱ καὶ ἄλλα κενότατα καινοτομίαι. Ἀλλ' ὅτι κυρίως θὰ ἡδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ τόπος αὐτὸς κατοικεῖται ἢ ὑπὸ σурφетоῦ χόριων ἢ ὑπὸ ἀφρικανικοῦ τινοῦ γένους, ἐξ ἐκείνων ἅτινα ἐσχάτως ἀνεκάλυψεν ὁ Στάνλεϋ, εἶνε ἡ μεταβολὴ αὐτῶν εἰς προχείρους δημοσίους κοπρῶνας ἢ αἱ παντοῖαι κατ' αὐτῶν ἐπιθέσεις τῶν ἀέργων. Τὰ ἐν Ἑλλάδι ἀρχαῖα μνημεῖα κατὰ τὸ πλεῖστον φαίνονται ὡς ἐπιτηδῆς ἐγκαταλειφθέντα καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρ' ἀνθρώπων ἐρμαιοὶ ἀρ' ἐνὸς μὲν εἰς πάντα ἀρχαιολόγον διὰ νὰ ἐξασκῇ ἐπ' αὐτῶν τὴν τέχνην του ἀπαραλλάκτως ὅπως ὁ κούρεὺς τῆς παροιμίας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ πάσχοντος τὸ γνωστὸν ἀηδὲς νόσημα τῶν τριχῶν, ἀρ' ἑτέρου δὲ εἰς πάντα ἰδιότροπον περιπατητὴν διὰ νὰ τ' ἀκρωτηριάξῃ, νὰ χαράσῃ ἐπ' αὐτῶν τ' ὄνομά του ἢ οἰαςδήποτε ἄλλας μωρίας καὶ ἀχρειότητας, νὰ τὰ κοσμήῃ διὰ ποιῶν ζωγραφιῶν τῆς φευδρέσεως τοῦ ἑλλοῦ πως νὰ τὰ πελεκῇ, εἰς πάντα παῖδα διὰ νὰ τὰ καθιστᾷ σκοπὸν τοῦ πετροπολέμου τοῦ ἢ εἰς πάντα διαβάτην διὰ νὰ ἐκπληροῖ ἐπ' αὐτῶν τὰς μᾶλλον τυχὸν κατεπειγούσας ἐκ τῶν δυσανήμων ἀναγκῶν του. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι χάριν τῆς προφυλάξεως αὐτῶν ἀπὸ πάν-

των τούτων υπάρχουν οι ώρισμένοι, πολλαπλαῖ ἀρχαί, ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι· ὁμολογουμένως ὅμως πολὺ μεγάλη ἀξίωσις θὰ ἦτο νὰ ζητήσῃ τις παρὰ τῶν φυλάκων τούτων, ἂν μὲν εἶνε ἀνώτεροι, ἄλλο τι ἢ τὴν πλήρη ἀδιαφορίαν καὶ τὴν εἰς τὰς ἰδιαιτέρας τῶν ὑποθέσεις ἐνασχόλησιν, ὅταν δὲν καταγίνονται εἰς τὴν ἐκπόνησιν ποικίλων σχεδίων πρὸς μείζονα καταστροφὴν καὶ παραμόρφωσιν αὐτῶν, ἂν δὲ εἶνε κατώτεροι, ἢ τὴν τακτικὴν φροντίσιν εἰς τὰ γειτονικά οἰνωπώλεια.

Καὶ ἂν μὲν τὸ πρᾶγμα περιορίζετο εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ τὰ κάπως μεμακρυσμένα τῶν κέντρων μέρη, θὰ ἦτο ἴσως κατὰ τι ὑποφερτὸν καὶ δικαιολογησικόν· ἀλλ' ἢ ἀνάλογος, ἢ ἴσως καὶ χειρότερα, κατὰστασις τῶν ἐν αὐτῇ τῇ πρωτεύουσῃ, ἐμφαίνει διὰ λογαριασμὸν πάντων ἡμῶν οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀναισθησίαν παχυδέρμων, ἀξίων νὰ συναγωνισθῶσι κατὰ πάντα πρὸς ὅλας τὰς ἀγέλας τῶν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Γάγγου βοσκόντων ἐλεφάντων καὶ ἵπποποτάμων. Ὁ θέλων νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς ἀληθείας τούτου, δὲν ἔχει ἢ νὰ περιέλθῃ τὰ ἐν τῇ πόλει καὶ εἰς τὰ περίεξ αὐτῆς ἐγκατεπαρμένα μνημεῖα, ἀρκεῖ μόνον νὰ ὀπλισθῇ μὲ ὑπομονὴν καὶ νὰ φράξῃ στεγανῶς τὴν ῥίνα. Τὸ θέαμα τῆς χρησιμοποίησεως τῆς πρώτης τυχούσης στήλης ἢ τοῦ πρώτου τυχόντος τάφου ἢ τοῦ πρώτου τυχόντος ναοῦ ὡς οὐρητηρίου ἢ ἀποχωρητηρίου εἶνε συνθέστατον, τὸ δὲ πάθημα τῆς ἐν Μεσολογγίῳ Ἑλληνίδος τοῦ Δαυὶδ ὑφίστανται ἐπίσης πάντες οἱ ἐν ὑπαίθρῳ κίονες καὶ πάντα τὰ μὴ συγκεντρωμένα ἐν μουσεῖοις ἀγάλματα, μὲ μόνον τὴν μικρὰν διαφορὰν ὅτι ἀντὶ παλληκαρίων ἥρωες εἶνε οἱ ἀγυῖοπαῖδες καὶ ἀντὶ τουφεκίων καὶ σφαιρῶν χρησιμοποιοῦνται λίθοι καὶ σφενδόναι. Τὴν δὲ συστηματικὴν καὶ ὡς ἐκ προθέσεως ἀδιαφορίαν τῶν λεγόμενων ἀρμοδίων πρὸς πάσας τὰς ἱεροσυλίας τούτας κάλλιστα νομίζω ὅτι δύναται νὰ ἐξεκονίσῃ τὸ ἐπόμενον ἀνέκδοτον: Πρὸ τίνος χρόνου ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, ἀγανακτήσας ἐκ τοῦ καθημερινοῦ θεάματος τοῦ ἐν ἐνὶ τῶν κεντρικωτέρων μερῶν τῆς πόλεως, ὅπου ὁ καλλίτερος καὶ ὁ μᾶλλον συχναζόμενος τῶν περιπάτων, καταπεπτοκότος στόλου τοῦ Ὀλυμπίου, παντοιοτρόπως καταστρεφόμενον καὶ μολυνόμενον, ἐδημοσίευσεν ἀνωνύμως ἐν πρωτῷ τινι φύλλῳ σύντομον ἀρθρίδιον, ἐν ᾧ κατήγγελλε τὴν ἀθηναϊκὴν ταύτην βδελυγμίαν, παρετήρει δὲ ὅτι ἐνῷ ἐπὶ τοῦ στόλου διαπράττονται τὰ αἴσχη ταῦτα ἐλευθέρως, ὀλίγω παρακάτω ἴστανται δύο κομψὰ φυλακεῖα, κενὰ πάντοτε φυλάκων. Καὶ οἱ μὲν ἀρμόδιοι οὐδὲν ἀπολύτως ἔπραξαν σχετικὸν πρὸς τὰ καταγγελλόμενα· ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας διαβάνων τις ἐκείθεν εἶδεν ὅτι ὁ φύλαξ, μαθὼν φαίνεται τὰ γραφέντα καὶ φορηθεὶς — παραλόγως — μήπως χάσῃ τὴν θέσιν του, ἠθέλησε νὰ συμβιδάσῃ καὶ τὴν ἰδίαν του ἀνάγκην τοῦ νὰ μὴ παρὰμένη ποτὲ εἰς τὸ φυλακεῖόν του καὶ τὸ καθῆκόν του, καὶ ἀπηγόρευσε νὰ εἰς τοὺς διαβάτας νὰ κἀνουν τίποτε εἰς τὴν πεσμένην κολόνα, ἐπιγράψας τοῦτο διὰ κολοσσαίων γραμμάτων ἐπ' αὐτῆς ταύτης. Διὰ νὰ μὴ μοῦ καταλογισθῇ ὅμως ἀπλότης ὑπερβολικῆς, ἢς ὁμολογῶ ταπεινῶς ὅτι στεροῦμαι, σπεύδω νὰ δηλώσω ὅτι οὔτε τότε οὔτε καὶ νῦν ἐπίστευσα οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ὅτι ἡ διὰ τοῦ τύπου ὑπόδειξις οἶωνδ' ἔποτε

τοιούτων ἀτόπων δύναται νὰ ἔχῃ ὡς συνέπειαν τὴν διόρθωσιν τῶν ἢ ἄλλο τι πρακτικὸν ἀποτέλεσμα. Ὁ ἀνὰ πᾶν ἔτος χυνόμενος ἐν ταῖς στήλαις τῶν ἐφημερίδων χείμαρρος μελάνης ἐπὶ τοῖς ἐμπρησμοῖς τῶν δασῶν οὐδ' ἐνὸς δένδρου τὴν πυράκτωσιν ἠδυνήθη ποτὲ νὰ κατασβέσῃ ἢ νὰ ἐμποδίσῃ, Ἀπὸ πολλοῦ δὲ ἡμεῖς οἱ ἐν Ἑλλάδι ἔχοντες τὴν ἰδιοτροπίαν ν' ἀφιερῶμεθα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ τύπου διδασκόμεθα ὅτι ὀφείλομεν νὰ ἐκπληρώμεν τὸ καθῆκόν μας, γνωρίζοντες ὅμως ταυτοχρόνως ὅτι ὀλιγωτέρας ἐλπίδας πρέπει νὰ ἔχῃ τις νὰ ἀκουσθῇ γράφων ἐν αὐτῇ ἢ βοῶν ἐν τῇ Διαχάρᾳ.

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ.

ΜΙΚΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΕΡΩΤΗΣΙΣ

Ἡ ζηλοτυπία προέρχεται μόνον ἐξ ἀγάπης καὶ εἶνε ἀπαραίτητος συνοδὸς αὐτῆς;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Καὶ πρῶτον τί λέγεται ζηλοτυπία; Ἄν ἀνοίξετε τὰ λεξικά θὰ ἴδετε ὅτι ἡ ἰδέα τῆς ἀξιώσεως τῆς ἀποκλειστικῆς προτιμήσεως ἐν τῷ ἔρωτι ἔρχεται κατόπιν πολλῶν ἄλλων σημασιῶν τῆς ζηλοτυπίας. Φθόνον «πρὸς τινὰ ὑπὲρ τινος» ὀρίζει ὁ Αἰσχίνης τὴν ζηλοτυπίαν. Ὁ Πλούταρχος δὲ «λύπην ἐπὶ τῷ ἄλλῳ παρῆναι, ὣν αὐτὸς ἐπεθύμησε καὶ ἔχει»· ἀκόμη καὶ εἰς τὰς νεωτέρας γλώσσας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ κύκλος τῆς ζηλοτυπίας ἐιδικεύθη πολὺ περισσότερον καὶ σχεδὸν πάντοτε ἐξεγείρει ἐν ἡμῖν συγχρόνως καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ ἔρωτος, μόλις ἐν τῇ ἑκτῇ αὐτῆς ἐκδοχῇ ἡ λέξις ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ Λιττρέ ὡς ἐξῆς: «Αἰσθημα γεννόμενον ἐν τῷ ἔρωτι καὶ προερχόμενον ἐκ τοῦ φόβου μὴ τὸ ἀγαπώμενον πρόσωπον προτιμᾷ ἄλλον». «Ὡστε καὶ μόνον ἀπὸ τῶν ἀναδίφησιν τῶν λεξικῶν, πρὶν ἀνοίξωμεν τὸν ὀγκῶδη τῶν ἀνταποκρίσεων φάκελλον ὅστις κεῖται ἐνώπιόν μου, διὰ ν' ἀνθολογήσωμεν ἐκεῖθεν πᾶσαν σκέψιν ἀξίαν τοῦ κόπου νὰ μνημονευθῇ, ἡμποροῦμεν νὰ θεωρήσωμεν τὸ ζήτημα ὡς λελυμένον: Ἡ ζηλοτυπία δὲν προέρχεται μόνον ἐξ ἀγάπης, οὐδὲ εἶνε ἀπαραίτητος συνοδὸς αὐτῆς.» Ἄν θέλετε μόνον, (ἐπειδὴ ἐν γένει δὲν μοῦ ἀρέσκουν ποτὲ αἱ κατηγορηματικαὶ διαβεβαιώσεις καὶ μισῶ, μὲ ὅλην μου τὴν ψυχὴν, τοὺς στενοκεφάλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπὶ ὅλων τῶν ζητημάτων ἔχουν ἐκ τοῦ προτέρου γνώμας ὠρισμένας, ἐξαγομένους κατὰ τὰς περιστάσεις ἐτοιμούς καὶ ἀναλλοιώτους ὡς ἀπὸ ἐρμαρίων μουσείου) δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν: «Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἰσχυρὸς καὶ ἀληθὴς ἔρως, χωρὶς ζηλοτυπίαν, εἶνε παραδοξολογία, ἐξαιρέσις τοῦ κανόνος, παράδεισος ποθεινῆς, ἀλλ' ἴσως ἀνυπαρκτος».

Ἄλλ' ἀκούω ἤδη τὰς διαμαρτυρήσεις ὅλων ὅσοι ἔσπευσαν ν' ἀπαντήσωσιν εἰς τὰ ἐρωτήματα τῆς Ἑστίας, κοπιᾶσαντες νὰ διατυπώσωσι μίαν